100-års Historik

av J-E Nygren

FÖRORD

Att skriva en liten hornorkesters historik ställer författaren inför många problem. Det största är naturligtvis bristen på källmaterial. Det finns mycket få skriftliga källor att ty sig till, överhuvudtaget inga protokoll eller verksamhetsberättelser. I ortspressen kan man hitta smärre notiser om uppträdanden och dylikt men i övrigt är det fattigt. Det återstår alltså att lita till berättelser och hågkomster - egna eller sådant som man hört berättas.

För att i någon mån kompensera dessa brister har jag valt att utgående från andra, utomstående källor, ge en omfattande bakgrund till hornmusikens och hornorkestrarnas utveckling både i Finland och det övriga Europa. Förhoppningsvis kan denna långa översikt ge en allmän uppfattning också om Nedervetil hornorkesters utveckling i synnerhet under de första åren. Jag har koncentrerat mig mera på den äldsta tiden eftersom det är lättare, i framtiden, att få uppgifter t.ex. om tiden efter krigen.

Trots att arbetet med historiken pågått - med långa avbrott dock - i ett par års tid kan den vara behäftad med fel som är beroende av tidsbrist. Jag hoppas att intresserade läsare hör av sig med korrigeringar och kompletteringar - såväl i ord som bild. Kanske kan en senare upplaga bli mera fullständig och uttömmande.

Jag hoppas denna korta historik kan bereda äldre orkestermedlemmar några trevliga stunder att minnas och ge de yngre en inblick i den egna orkesterns historia och samtidigt påminna den tradition och det ansvar de har att förvalta.

Ett speciellt tack vill jag rikta till Vilhelm Granlund och Ruben Cainberg för all beredvillig hjälp.

Nedervetil i januari 1992
Jan-Erik Nygren

NEDERVETIL HORNORKESTER

100-års historik

UNDERHÅLLNINGSMUSIKENS UTVECKLING.

Under 1800-talets sista decennier grundades på flera orter i vårt land hornkapell eller hornorkestrar. Det var resultatet av en lång, inte bara musikalisk, utan även social, ekonomisk och kulturell utveckling. Vi ska i det följande först se tillbaka på denna utveckling, som småningom ledde fram till Nedervetil hornkapells grundande.

Hur märkligt det än må låta kom Franska revolutionen att spela en viktig roll i utvecklingen av den musikgenré, som vi kallar underhållningsmusik. En av revolutionens bärande idéer var, att alla konstarter skulle betjäna folket, så ock naturligtvis musiken. Vid de stora folkfesterna, som efter revolutionstiden anordnades i Frankrike fick man höra en musik, som var enkel och slagkraftig. Den använde sig gärna av marschrytmer och praktfulla hymner, stora homofona körer och visartade sånger. Eftersom Frankrike samtidigt förde krig, kom militärmusiken att få en framträdande ställning. Militärmusikkårerna uppträdde inte enbart vid militärparader utan också vid de stora folkfesterna och därför blev det vanligt att militärmusikkårerna också hade en omfattande civil repertoar och de uppträdde på konsertestrader av de mest skiftande slag.

En följd av revolutionen var också att under denna tid en del aktiviteter flyttades från hemmet till offentligheten. Det blev allt vanligare att äta på restauranger och kaféer, där också dansen till orkester blev ett viktigt inslag för alla, som hade råd att betala entrén. Det föddes en dansfeber, som snabbt spred sig över hela Europa, där Paris och

inte minst Wien blev centralorter. Förutom valsen blev sådana danser, som angläs, ecossäs, habanera, galopp, kadrilj, mazurka, polka, polonäs, polska, rheinländer och schottis omhuldade danser under 1800-talets senare hälft. I början av 1900-talet gjorde sig det amerikanska inflytandet allt mera gällande med danser som bostonvals, foxtrot och tango, som markerar nya dansmoden.

Alla dessa danser blev därmed viktiga inslag i musikkårernas repertoar och de flesta har levat kvar som underhållningsmusik långt in på vårt sekel trots att en stor del av dem försvunnit från den reguljära dansmusikrepertoaren.

När städerna växte på 1800-talet ökade också behovet av parker, där stadsbefolkningen kunde promenera, förlusta sig, dansa eller lyssna till musik. Dessa nöjesparker fick sin början i England och gavs ofta namnet Vauxhall efter den engelska förebilden, men även Tivoli, bl.a. i Berlin och Köpenhamn. En viktig variant av dessa nöjesparker var bad- och kurorterna, som småningom i likhet med nöjesparkerna hade dansbanor, kaféer, restauranger, promenader, teatrar och musikpaviljonger.

Musiken i dessa nöjesparker och kurorter utfördes under hela seklet omväxlande av militära och civila musiker. För militärmusikerna gav dessa engagemang ett välkommet tillskott till kassan. Otaliga musiker fick sin utbildning inom militärmusiken och de övergick senare till en civil tillvaro som professionella dans-, underhållnings- eller konsertmusiker.

I princip ändrar sig inte bilden mycket under 1800-talets gång. Dansmusiken förblir en viktig del av både de militära och civila orkestrarnas repertoarer, även om vissa danstyper blir föråldrade och nya kommer till. Marscher, uvertyrer och operafragment är hela tiden omtyckta, fast urvalet växlar. De klimatiska förutsättningarna hos oss är ju inte lika gynnsamma för utomhusmusiken som längre söderut, men reper-

toaren kom att spela en viktig roll även för musikkårerna i vårt land.

HORNORKESTRARNAS UTVECKLING.

De europeiska militärmusikkårerna var i början av 1800-talet ännu relativt små. Vid sidan av signalinstrumenten trumpet och trummor, var oboer och klarinetter de vanligaste instrumenten och kårerna kallades ofta "hautboister" - på engelska "reed bands". Repertoaren var också mest marschmusik.

En snabb utveckling skedde under 1800-talets första årtionden, inte minst tack vare franska revolutionens behov av blåsmusik vid de stora friluftsfesterna.Samtidigt började en febril verksamhet för att förbättra blåsinstrumenten och konstruera nya typer.På 1820-talet finns redan "harmonikårer" på många håll i Europa, dvs. orkestrar med både trä och mässingsinstrument. Repertoaren utvidgades också snabbt från det militära (marscher) till civil, som inte bara bestod av dansmusik, utan också av konsertnummer som uvertyrer, symfonisatser, operafragment, genrestycken av olika slag. Militärmusikkårerna blev därigenom efterfrågade på många håll: vid parkkonserter, baler, underhållningar etc. Redan vid mitten av 1800-talet var dessa kårer ett viktigt och dominerande inslag i musiklivet, och deras utveckling främjades av att de kunde finansiera sin existens genom konsertinkomsterna. Detta påverkade både repertoar och spelstil, och det är ingen slump att många ledande underhållningsmusiker har varit militärmusikaliska kapellmästare, alltifrån Johan Strauss d.ä. på 1830-talet till Franz Léhar och John Philip Sousa på 1890-talet.

Vid mitten av 1800-talet utbildades två huvudsakliga besättningstyper, den franska, som inkluderade den nyuppfunna saxofonen, och den sk. preussiska, utan saxofoner men med de likaledes nyuppfunna kornetterna.

Medan militärmusikkårerna framför allt växte i storlek - de omfattade på kontinenten vanligen mellan 40 och 80 man - ökade framför allt de civila blåsmusikkårerna i antal. Från 1840-talet kan man tala om en lavinartad tillväxt. Det var flera samverkande faktorer som möjliggjorde detta. Instrumentfabrikerna tillhandahöll nya, lättspelade, kromatiska former av klarinett, trumpet, kornett, ventilhorn etc. och nya instrument som saxofon och tuba. Dessa instrument var förhållandevis billiga och slitstarka och lätta att behärska. Men lika viktigt var att blåskårerna blev ett attraktivt inslag vid olika folkrörelsers fester, demonstrationer, möten och andra manifestationer. Även lokala föreningar och grupper av olika slag blev ofta basen för en musikkårs uppkomst. Man behövde musikens förmåga att göra marschen gladare och samlingen festligare, man behövde den vid skytteföreningens fester och tävlingar (jfr skyddskårerna hos oss i Finland), vid nationella och patriotiska möten, vid karnevaler och upptåg, vid arbetarrörelsens framträdanden på gator och torg. Man behövde musiken för att kunna ordna danser, för att stärka sången vid nykterhetsmöten, för att höja andan inom frikyrkan eller Frälsningsarmén och för att ackompanjera psalmsången i kyrkan.

De större av dessa orkestrar efterliknade militärkårerna och skaffade både mässings- och träinstrument. Sådana kårer kallades ofta för "harmonimusik" eller "harmonikårer" (efter tyska "Harmoniekapelle"; på engelska kallades de för "wind bands" och på franska "harmonie civile"). De mindre kårerna nöjde sig enbart med mässingsinstrument och kallades "mässingskår" (på tyska "Blechmusik", engelska "brass band", franska "fanfare"). Sedan fanns naturligtvis också en del blandformer. Det var i stort sett endast män, som sysslade med dessa blåskårer; män ur alla samhällsklasser, vilket gav hela denna blåskårsrörelse en folklig, populär karaktär. Dessutom var det övervägande fråga om musikaliska amatörer, som spelade den repertoar de tyckte om. Denna repertoar sträckte sig från den mera militäriska och patriotiska, som

omfattade paradmarscher, kavalleri- och snabbmarscher, högstämda nationalhymner och liknande, till den stora dansrepertoaren, inte att förglömma otaliga arrangemang av sånger (folksånger och folkvisor), konsertstycken, operafragment, senare i synnerhet utdrag ur operetter mm. Arrangemangen gjordes av någon av musikanterna, kapellmästaren eller köptes från förlagen, som från 1800-talet allt mer tillhandahöll arrangemang för stora och små blåskårer. Från 1800-talets början hade nya metoder utvecklats för att möjliggöra större upplagor och snabbare tryck. Litografin, snabbpressen och rotationspressen var några av de uppfinningar, som utnyttjades av musikförlagen för detta ändamål.

MILITÄRMUSIKENS UTVECKLING I SVERIGE.

Militärmusiken i Sverige hämtade sin förebild från kontinenten. Fram till 1750-talet dominerade träinstrumenten helt för att gradvis kompletteras av mässingsinstrument. Såväl musikledarna som musikanterna själva utgjordes till stor del av utlänningar, främst tyskar, vilket betydde att inflytandet från kontinenten var stort. Detta gäller naturligtvis även Finland fram till 1809. Stämbesättningen illustreras av en inventarieförteckning för Savolax regemente från 1807, som upptar 7 klarinetter, 2 fagotter, 1 serpent, 3 trumpeter, 3 valthorn, 1 bastrumma. Finska gardet hade vid samma tid även flöjter och oboer. Denna sammansättning påminner mest om den franska 1700-tals besättningen. Senare - i mitten av 1800-talet - kom den svenska besättningen att mera påminna om den tyska (flöjt, oboe, klarinett, Ess och B, piccolokornett,e trumpeter i Ess, althorn, tenorhorn, baryton, bastuba, dragbasun och trummor). Den hade alltså en robustare mässingsklang än den franska och engelska t.ex.

Repertoaren upptog till största delen marscher, men liksom på kontinenten kom underhållningsmusiken att spela en allt större roll under 1800-talets gång. Men även marschen som sådan blev bruksmusik i olika sammanhang, vars användning

framgår av olika beteckningar som sorg-, defilerings-, trav-, hyllnings-, jubileums-, krönings-, bröllops-, (och brud-) revy-, konsert- osv. Många framstående kompositörer har skrivit marscher, t.ex. Beethoven, Mozart, Schubert, Schumann, Liszt, Prokofiev, Carl Teike, J H Walch, Ernst Urbach, Paul Lincke, Johann Strauss, H L Blankenburg, J Ph Sousa. Sverige har haft ett flertal, bl.a. Sam Rydberg, Viktor Widqvist och Per Grundström.

Den övriga repertoaren kom att följa utvecklingen på kontinenten. I takt med utvecklingen av nya, bättre instrument utvidgades också repertoaren att omfatta annat än ren militärmusik. Till största delen bestod repertoaren även senare delen av 1800-talet av opera- och operettfantasier och valser och andra dansstycken. Det var alltså mest fråga om arrangerad musik.

Naturligtvis berodde mycket på kapellmästarens egen smak när det gällde att bestämma repertoaren. Den mest kända av de svenska militärkapellmästarna (eller musikdirektörer) var finlandsfödde Bernhard Henrik Crusell, som samtidigt var en av sin tids mest kända kompositörer och instrumentalister. Han blev 1818 musikdirektör i Linköping. Han var klarinettist i hovkapellet och hade gjort studieresor till Frankrike och Tyskland. Under dessa resor hade han fått kontakt med Europas främsta tonsättare. Deras musik vidarebefordrade han till konsertpubliken i Linköping i form av egenhändigt skrivna arrangemang. Som dirigent för militärmusikkårerna i Linköping anordnade han offentliga konserter, som blev tradition där och som hela tiden drog allt mera folk till sig. De program, som spelades innehöll ofta ny musik i bra militärkårsarrangemang av Crusell, publiken fick naturligtvis också höra dirigentens egna kompositioner.

Uppskattade musikinslag i både Linköping och på andra militärorter var danstillställningar för soldaterna och friluftskonserter för allmänheten. Under 1800-talet började de lokala

militärkårerna i allt större utsträckning ge konserter. De kan anses vara en motsvarighet till storstadens orkesterkonserter. Friluftskonserter i parker blev en varje sommar återkommande tradition på musikkårens förläggningsort och även på annat håll. Regementscheferna såg gärna att musikkårerna tog dylika engagemang, då de ansåg det vara bra reklam för regementet.

Mitten av 1800-talet blev, som tidigare nämnts, en blomstringstid för militärmusiken även i Sverige. En ny typ av populära konserter började komma i ropet. Ute i Europa hade Paris börjat med sina Musardkonserter, Wien sina Strausskonserter och i Köpenhamn gav H C Lumbye sina uppskattade konserter. Denna musik passade utmärkt för harmonibesättning. I Stockholm blev Skansen ett uppskattat ställe för konserter.

MILITÄRMUSIKENS UTVECKLING I FINLAND.

I Finland kom militärmusiken efter 1808-09 års krig att gå en annan väg än i Sverige, även om man i den värvade armé, som uppställdes 1812 till en början följde den invanda modellen från svenska tiden beträffande sammansättning och repertoar. Antalet vakanser utökades men det visade sig svårt att besätta alla. Det var en brist som även den ryske kejsaren påpekade vid inspektion, dessutom klagade han på att de finländska musikkårerna inte kunde spela en rysk paradmarsch på rätt sätt. Liksom i Sverige var de flesta musikanter och kapellmästare utlänningar, främst tyskar. År 1828 förbjöds användning av trumman, vilken ersattes av horn i enlighet med den ryska orkesterbesättningen. År 1830 indrogs den värvade armén och trots att den indelta armé, som upprättades för en kort tid i medlet av 1800-talet (Krimkriget), också hade militärmusikkårer, kom de inte att spela någon större roll. Besättningen var den traditionellt ryska, men moderna instrument saknades. En viss betydelse hade dock upplösningen av den indelta armén eftersom de militärmusiker, som då friställdes, antingen slöt sig samman och bildade egna civila

orkestrar eller fungerade som ledare eller lärare för de orkestrar, som mot slutet av 1800-talet bildades vid fabriker och inom föreningslivet.

Framtill år 1881, då värnpliktsarmén infördes, var Finska gardets musikkår den enda finländska musikkåren. En del av de ryska förband, som var stationerade på olika orter i vårt land höll sig dock med egna musikkårer, varför militärmusik inte var helt okänt begrepp.

Finska gardets kapellmästare Adolf Fredrik Leander, utnämnd 1874, fastslog enligt ryskt mönster den finländska militärmusikens besättning, dvs utan trummor, flöjter och klarinetter.Denna militärmusikkårsbesättning kom att bli förebild för den typiskt finländska hornorkestern, den sk septetten (septett från latinets septem = 7, vilket alltså betyder 7 stämmor, nämligen esskornett, 2 b-kornetter, ess-althorn, tenorhorn, baryton och ess-tuba). Adolf Leander har inte utan orsak kallats den finländska hornmusikens fader.

När Leander satte igång med sitt utvecklingsarbete hade han först att ta itu med den brokiga instrumentdjungeln i militärmusikkårerna. Främst gällde det klarinetterna, som fanns av olika slag och i olika stämningar. Resultatet blev en enhetlig mässingsensemble, där instrumenten var stämda i b eller ess.

Sedan gällde det att utbilda signalister för de åtta skarpskyttebataljoner som 1880 uppställts i vårt land bl.a. i Vasa och i Uleåborg. För ändamålet arrangerades en ett-årig kurs för signalister med Leander som lärare.Deltagarna kommenderades sedan ut till bataljonsmusikkårerna, som verkade tills Finska armén genom en kejserlig befallning upplöstes 1901. Trots att dessa skarpskyttebataljoners musikkårer kom att verka endast ca. 20 år kom de att spela en viktig roll i vårt lands musikliv, främst genom den skolningsverksamhet som idkades där.

DE CIVILA HORNORKESTRARNAS UTVECKLING.

De första civila hornkapellen grundades vid fabrikerna på de stora bruksorterna och av ungdoms-, nykterhets- och arbetarföreningar samt framför allt av de frivilliga ledare som f.d. militärmusiker, lärare och klockare. Det var det blomstrande föreningslivet i slutet av 1800-talet som behövde dansmusik i första hand, men senare även programmusik och underhållningsmusik.

Det är naturligt att de civila hornkapellen följde militärmusikkårerna i spåren med hänsyn till det tillbudsstående notmaterialet, men även med tanke på såväl instrument som ledare. De flesta hornkapell var långt in på 1900-talet beroende av de arrangemang och orkestreringar som Leander och andra kapellmästare gjorde. De övriga saknade vanligen kompetens och förmåga att arrangera för hornorkester. Dessutom var det notmaterial, som man fick från utlandet, avsett för stora blåsorkestrar, och då man inte ägde förmåga att arrangera dem för mindre besättningar, hade man ingen nytta av dem. Leanders betydelse för hornmusiken i vårt land accentuerades ytterligare av hans aktiva verksamhet inom Folkupplysningssällskapet. Leander utarbetade en lärobok i hornmusik som sällskapet gav ut 1885.

Men det mesta av notmaterialet skaffade sig de små hornkapellen genom kopiering av noter för hand.En viktig förutsättning för septetternas utbredning var också att de större instrumenten (alt, tenor, baryton och även tuba) var förhållandevis lätta att lära sig spela på. Man behövde ingen långvarig skolning och man kunde börja spela i orkester med ganska begränsade kunskaper. Dessutom hade septettmusiken den fördelen att instrumenten hörde till samma "familj", vilket gjorde det lättare för musikanterna att flytta över till en annan stämma allt efter behov. I synnerhet som det ibland rådde brist på spelmän i de olika stämmorna, vilket inte var ovanligt på mindre orter, och när Amerikaemigrationen var som

livligast.

Även arrangemangen motsvarade septettens behov. Orkestreringen grundade sig på en enkel princip: ess-kornetten, I b-kornetten och baryton spelade vanligen melodin, medan II b-kornett, alt, tenor och tuban skötte om ackompanjemanget med hjälp av enkla harmonier och figurer. En del stämmor kunde dubbleras efter behov när orkestern växte; sålunda blev den sk. dubbelseptetten rätt allmän i början av 1900-talet. På mindre orter och i brist på spelmän behövde man ej heller hålla så strängt fast vid septettbesättningen. Gamla fotografier och även arrangemang berättar att kvintetten, dvs. 5 stämmor, var en vanlig besättning. Ofta kunde också en klarinett delta i orkestern. När orkestern växte kunde man också ta med andra instrument förutom klarinetten, t.ex. trummor och en b-bas som komplement till ess-basen. Klarinetten kom ofta att ersätta ess-kornetten, som ansågs svårspelad, ävenom regeln var att klarinetten snarade kompletterade än ersatte något instrument. Även fiolen kunde ibland användas som komplement eller ersättning för ess-kornetten.

HORNMUSIKENS BÖRJAN I KARLEBYNEJDEN.

Den första hornorkestern i våra trakter - en septett - grundades i slutet av 1860-talet då Matts Leander Nyberg - son till den legendariske fiolspelmannen Pensar-Matt från Närvilä i Karleby - återvände till Gamlakarleby efter att ha genomgått Åbo orkesterskola. Han kom till staden 1865, men dog redan 1872. Den septett, som han grundade, bestod av handelsmän och tjänstemän i staden.Men det frö han sått utvecklades snabbt. På 1870-talet omtalas en musikkår som bland annat fick sina medlemmar bland arbetarna vid Finniläs tobaksfabrik. Till ledare för denna hade man kallat en tidigare musikant vid Gardesbataljonen i Helsingfors. Bl.a. deltog musikkåren vid Vasa hovrätts 100-års jubileum 1877 och fick därvid mycket erkännande även av personer från andra orter. Musikkåren uppträdde ibland också i Gamlakarleby nya kyrka. På 1880-

talet grundades hornkapell både inom arbetarföreningen och Frivilliga brandkåren. FBK:s hornkapell leddes av redaktören och åtnjöt ekonomiskt bistånd av staden. Ledningen för hornkapellet övertogs av Alfred Lybäck när han 1903 blev vald till kantor i staden.

Det livaktiga intresset för hornmusik i staden spred sig säkerligen även till landsbygden. Matts Leander Nyberg var ju också fiolspelman och sina spelmansfärder företog han ofta i sällskap med spelmannen "Lill-Heikkå" (Henrik Pelo) från Pelo. Dessutom hade Nyberg en faster, som var gift i Nedervetil (Högnäs), så det är ju möjligt att det därigenom spreds kunskap om och intresse för hornmusik. Flera av de äldsta hornmusikanterna var ju också fiolspelmän, t.ex. Alfred Viitavesi och Sanfrid och Otto Kaino.

I Kronoby grundades det första hornkapellet 1885 av organisten Petter Lybäck och medlemmar ur detta hornkapell deltog i den första finländska sångfesten i Ekenäs 1891. Petter Lybäck var ledare för hornkapellet till år 1900, då han avlöstes av sonen Vilhelm. Instrumenten lånades från staden eller köptes som begagnade. Det berättas att första gången man hörde hornmusik i Kronoby var på en lantbruksutställning, som år 1878 anordnades av Vasa Lantbrukssällskap hos Gustav Rudbäck. Där uppträdde en musikkår från Gamlakarleby.

NEDERVETIL HORNKAPELL GRUNDAS.

Efter värnpliktsarméns införande 1880 inrättades musikkårer vid de s.k. Skarpskyttebataljonerna på flera orter i vårt land, bl.a. i Helsingfors, Åbo, Vasa och Uleåborg. Det blev småningom vanligt att musikbegåvade ynglingar kunde avtjäna värnplikten i bataljonsmusikkårerna. En av dem var Viktor Viitavesi (Viklund). Han återvände 1892 från militärtjänstgöringen i Uleåborg, där han bl.a. verkat som solotrumpetist i Skarpskyttebataljonens musikkår. Samma år, alltså 1892, samlade han en septett, där han själv spelade första b-

kornett, Viktor Hästbacka andra b-kornett, Viktor Hindrell althorn, Sanfrid Kaino (senare Nygren) tenorhorn, Anders Markusbacka baryton och Leander Broända bas. Viktors äldre bror Alfred kompletterade med fiol i ess-kornettstämman, som troligen spelades av Anders Lerbacka.

Hornmusik var inget okänt begrepp i Nedervetil för enligt anteckningar av Erik Nygren fanns det redan 1886 en septett bestående av Viktor Viitavesi och Viktor Hästbacka b-kornetter, Viktor Hindrell alt, Frans Helibacka tenor, Anders Lerbacka ess-kornett, Anders Markusbacka baryton och Leander Broända bas. Alltså i stort sett desamma som bildade Nedervetil hornkapell. Man kan anta att det gick snabbt att komma igång med spelandet efterson alla hade erfarenhet från tidigare. Varifrån man fick instrumenten är inte bekant, men repertoaren hade troligen Viktor Viitavesi med sig från Uleåborg, förutom den musik som spelats tidigare. I huvudsak bestod repertoaren säkerligen till största delen av marscher och dansmusik, och hornkapellet nådde snart en viss popularitet och kom småningom att tränga undan fiolen från danserna. Men det var inte bara dansmusik som framfördes. Därom berättar de första tidningsnotiserna. I Österbottningen av den 5.6.1895 berättas om en folkfest i Terjärv annandag pingst samma år. Det gällde invigningen av ungdomsföreningens lokal vid Heimsjöliden och i notisen står det bl.a. att "själva festen öppnades med musik av Nedervetil hornkapell". Vad som spelades och hur det lät framkommer inte, men enligt Jan-Erik Granbacka var det förmodligen detta framträdande, som så småningom ledde till att den första hornorkestern inledde sin verksamhet i Terjärv.

HORNKAPELLET SKÖTER KYRKOMUSIKEN.

Ett annat och mera långvarigt speluppdrag berättar en annan notis om. Den 13 juli 1895 står följande att läsa i ortstidningen: "Nedervetil hornkapell, som sedan omkring ett års tid om söndagarna blåst koralerna i kyrkan, har ånyo engagerats

för samma ändamål och med den förändringen att kapellet framdeles kommer att understöda kyrkosången blott under den varmare årstiden, emedan svårighet erbjudit sig att under vintern utföra musik i kyrkan, Kapellet erhåller en ersättning af 10 mark för hwarje söndag, det biträder wid gudstjänsten".

Nedervetil kyrka saknade ännu vid denna tid orgel och det var alltså hornkapellet som skötte kyrkomusiken. Det är också möjligt att de hornmusikanter, som omtalas före 1892, kan ha hjälpt till att stöda psalmsången i kyrkan. Eftersom hornkapellets engagerande i kyrkosången inte var helt problemfritt kan det vara av intresse att ta del av de kyrkostämmoprotokoll, som behandlar ärendet.

> Det första är från den 10 september 1893 där det i § 2 helt kort konstateras att "frågan om hornseptettens aflönande för kyrkomusikens utförande förföll tillsvidare".

Följande protokollsutdrag är från den 15 juli 1894, § 2:

> "Angående hornseptetten beslöt stämman att den skulle antagas för att utföra kyrkomusiken under ett års tid minst 40 sön- och helgdagar om året, förnämligast under sommaren men äfven under vintern då mildare wäderlek var rådande. I aflöning skulle septetten uppbära 25 pi af hvarje skriftskolgången person. Medlen skulle uppbäras å läsförhören".

Den 3 mars 1985 behandlades ärendet följande gång:

> § 5: angående sättet för kyrkomusikanternas och söndagsringarens aflönings uppbörd, jemte uppbörden af de i föregående §§ nämnda kostnaderna för kejsarens själaringning beslöts: att kantor M Lassenius skulle skrifva ut uppbördslängder, efter hvilka sexmännen anställa uppbörden på läsförhören. Uppbördslängderna bör upptaga hvarje hushåll i församlingen och antalet af skriftskol

gångna personer, som under pågående kalenderår finns i hushållet förutom synnerligen fattiga, af hvilka intet kan fordras. Husbonden bör se till att hans skriftskolgångna husfolks och tjenares utgift blir erlagda. Hvarje sexman bör få skild lista. Om musikanterna sjelfva icke godtgöra kantor Lassenius för hans besvär vid listornas uppgörande, så ersätter församlingen honom derföre.

Det framkommer inte om musikanterna var beredda att ersätta kantor för detta extra arbete, men om man läser litet mellan raderna i följande protokoll kan man med fog anta att de inte var det. Följande stämma hölls redan den 2 juni 1985 och där ser § 3 ut så här:

"Diskuterads frågan: om församlingen ville antaga hornseptetten till att fortfarande utföra musik under gudstjensterna; resultatet blef, att församlingen icke antager hornmusiken vidare, emedan kyrkostämman ansåg den aflöning 10 mk för söndag som musikkåren fordrade, vara för hög".

Men så enkelt var inte frågan löst, för redan 5 dagar senare samlades stämman till ett nytt möte och gjorde det beslut, som omtalas i Österbottningen den 13 juli samma år.

Protokollet från den 7 juni 1895, § 3:

"Sedan företogs till behandling frågan om anskaffande af orgel till kyrkan. Efter en kortare diskussion enades stämman om: att en orgelkassa skulle småningom bildas, men förrän orgeln i kyrkan blir en verklighet, åtnöjes församlingen med den hornmusik, som under föregående året spelat i kyrkan. Enhälligt beslöts derföre att härefter årligen tills annorlunda beslutes, uppbäres 50 penni af hvarje skriftgången person (de som erhålla fattigunderstöd undantagna); af de sålunda inlupna medlen betalas åt församlingens hornkapell 10 mark för hvarje söndag den spelar i kyrkan, eller tiden från 1 Maj till Mikaelidagen

äfvensom högtidsdagarna årligen; af resten bildas en kyrkomusikaliekassa för framtida behof. Medlen uppbäres af sexmännen vid läsförhören".

Det vore naturligtvis intressant att veta vad som under dessa 5 dagar fått kyrkostämman att ändra åsikt i frågan, men man kan väl förmoda att det fanns en stark opposition, som man lyckades övertala genom att instifta orgelkassa.

Följande gång ärendet tas upp till behandling gäller det förvaltningen av de insamlade medlen.

§ 1 från 15.3.1896:

"Beslöts att de medel, hvilka enligt kyrkostämmobeslut af den 7.7.1895 uppbäres till aflönande av kyrkomusikanterna och till bildande av en kyrkomusikaliekassa, blifvit av sexmännen uppburna, skola de öfverlämnas åt bondesonen Johan Pelo, som eger af den uppburna summan utbetala åt musikanterna, hvad dem, enligt ofvannämnda stämmobeslut, tillkommer, att förvalta de medel, som sedan återstå, såsom han finner med kassans fördel förenligt vara; och gäller detta beslut äfven för framtiden till dess derom annorlunda beslutes."

Men till sist blev det ändå för dyrt och det sista protokollet i ärendet är från den 7 juni 1896.

"Då utförandet af kyrkomusiken under församlingens gudstjenster genom hornkapellet stält sig något dyrt och dessutom musikanterna, de sjelfva eller genom ombud infunnit sig till stämman, så att öferenskommelse med dem hade kunnat göras om billigare villkor, beslöt stämman enhälligt, att hornmusiken skulle afskaffas och i stället hos församlingens kantor anhållan göras att han för sommarmånaderna skulle flytta sitt harmonium till kyrkan, hvilken anhållan kantor, som vid stämman närvar, villfor emot villkor att folkskolans harmonium skulle till hans begagnade upplåtas och därför till klockarbostället

flyttas. Till att harmoniet trampa utsåg stämman Leander Nordman."

Orgeln anskaffade 1897 till en kostnad av 5.650:- och invigdes den 18 juli 1897.

Orsaken till att kantorn övertog ackompanjeringen av kyrkosången låg tydligen i de "lönekrav" som hornkapellet ställde. En annan orsak är väl att det blev betungande för medlemmarna att spela i kyrkan varje söndag i synnerhet sommartid, då det skulle spelas både på danser och bröllop. Det kan man ana av det ointresse, som från kapellets sida visades de "löneförhandlingar", som man önskade från församlingens sida. Dessutom led man kanske av manskapsbrist, för Viktor Viitavesi emigrerade till Amerika 1895. Det är möjligt att det skedde en viss nedgång i verksamheten under 1890-talets sista år. Efter Viktor Viitavesis emigration till Amerika övertogs kanske till en början ansvaret av äldre brodern Alfred, som ju var fiolspelman och en mycket skicklig sådan. Det berättas att denne ibland på stordanserna brukade roa sig med att sjunga eller vissla en polka medan han samtidigt spelade en vals på fiolen, eller vice versa, så fick man själv välja vad man ville dansa. Alfred grundade tillsammans med Viktor Lindfelt en stråkorkester 1910. Alfred Viitavesi dog dock redan 1912.

I början av 1900-talet och omkring 1910 tycks hornkapellet ha fått flera nya ungdomar som medlemmar. Handlanden Anders Nyqvist (f.1870) flyttade till Nedervetil 1904 och kom småningom att spela b-kornett. Anders Markusbackas två söner, Otto (f.1885) och Matts (f.1887) började spela omkring 1910, likaså Sanfred Kainos (Nygren) tre söner Ingvald (Valde) (f.1893), Elis (f.1895) och Erik (f.1902). Ytterliga tillkom Onni Salin (f.1890), Otto Kaino (f.1882), Viktor Lindfelt (f.1889) samt Ture Porko (f.1898).

JOHAN HÖGBACKA OCH SKYDDSKÅRSTIDEN.

År 1912 blev Johan Högbacka lärare vid Tast skola, där han verkade till sin död 1949. Han övertog genast ledningen av hornkapellet och 1914 bildade han en septett bestående av skolpojkar, den s.k. goss-septetten. Denna verkade parallellt med hornkapellet tills de båda 1920 anslöts till skyddskåren och sammangick.

En del av dessa medlemmar deltog som musikanter i Frihetskriget. År 1918 tjänstgjorde nämligen Lennart Witting som musiklärare vid Krigsmusikskolan i Korsholm. Pojkarna på Tast hade gått in i skyddskåren och gick på vakt. En vinterdag ringde Lennart Witting till bybutiken och talade med en av pojkarna, Anders Stenman, och frågade om de var villiga att rycka in som militärmusikanter i hans musikkår. Det räckte inte länge innan man hade bestämt sig och så for man iväg med instrument och allt. Sedan var de med som musikanter under resten av kriget. En tid var de stationerade i Korsholm och sändes ofta därifrån att spela på soldatbegravningar på olika orter. Anders Stenman berättar vidare: "Slutligen sändes vi till Helsingfors till den stora slutparaden den 16 maj 1918. Vi var inkvarterade i Ateneum, där vi sov på bord. Nedervetilbor, som bodde i huvudstaden och fått veta om vår därvaro, kom för att bjuda oss kvarter hos sig, men vi föredrog att hålla ihop och stannade kvar. Vid defileringen avlöste de olika musikenheterna varandra och så kom också Tast-septettens pojkar att spela för de paraderande soldaterna och Mannerheim".

När pojkarna sedan efter kriget ryckte in som värnpliktiga blev de också musikanter. Anders Stenman och Erik Nygren kom sedan till Nykarleby seminarium och spelade där i seminariets hornorkester. Erik Nygren fungerade samtidigt under åren 1923-1925 som ledare för seminariets hornseptett. Sedan skingrades septettens medlemmar, ett par av dem dog unga, andra flyttade bort till nya livsuppgifter och några blev

hornorkestern trogna under sitt vuxna liv.

De som deltog i musikkåren under Frihetskriget var: Johan Högbacka, ess-kornett, Anders Stenman och Fritz (Fride) Stenman, b-kornett, Karl Karlsson (Lindvall), althorn, Evert Pasell, tenorhorn, Otto Markusbacka, baryton och Erik Nygren, bas.

Men hornkapellets medlemmar sysslade inte enbart med hornmusik. År 1910 hade en stråkorkester bildats och eftersom större delen av medlemmarna även spelade med i hornseptetten kunde man uppträda i mycket växlande besättningar. På en soaré kunde man uppträda dels som stråkorkester eller blandad orkester och som hornseptett. När Nedervetil hornkapell deltog i den allmänna finlandssvenska sångfesten 1920 i Helsingfors omtalas Viktor Lindfelt som kapellets ledare.

Johan Högbacka övertog alltså ledningen av hornkapellet när han kom till Tast år 1912. Under seminarietiden i Nykarleby hade han varit ledare för seminariets septett och med den deltagit i sångfesten i Vasa 1912. Och redan 1914 deltog han med Nedervetil hornkapell i sångfesten i Nykarleby 1914.

Högbacka kom i övrigt att spela en viktig roll för hornmusikens utveckling i Nedervetil i och med att verksamheten fick mera stadga, repertoaren utvidgades och man kunde börja öva regelbundet på skolan och efter anslutningen till skyddskåren kunde man påräkna smärre understöd för notanskaffning och reparation av instrument. Hornmusiken fick i mycket en gynnad ställning i skyddskårernas verksamhet. Högbacka fungerade nämligen också som skyddskårschef i Nedervetil åren 1927-33 och under åren 1926-31 var han tf. kapellmästare för hornseptetterna inom Vasa skyddskårsdistrikt. År 1919 fick skyddskåren motta en donation av affärsmannen Henrik Wiik omfattande en hel uppsättning horninstrument. Överhuvudtaget kom skyddskårstiden att utgöra hornmusikens blomstringstid.

I Nedervetil skyddskårs 25-års historik skriver Högbacka själv att hans verksamhet inom kåren inskränkte sig till skötseln av kansliet. Men han bekänner också att hans specialintresse var skyddskårsmusiken. Han handhade musikledarsysslan inom skyddskåren fram till 1933, då han lämnade musikledarbefattningen samtidigt som han avgick som lokalchef för skyddskåren. Som omdöme om musikverksamheten skriver han blygsamt: "Musikseptetten kom aldrig upp till någon större färdighet i fråga om musikprestationer, vilket berodde förnämligast på att musikanterna så ofta måste nyrekryteras. Gott intresse förefanns emellertid och musikkåren stod beredvilligt till tjänst med musik vid soaréer och andra festarrangemang, närhelst den kallades".

Högbackas rekryteringsprinciper när det gällde hornkapellet var ofta långsiktiga. Han valde nämligen ut de pojkar, som han antog att skulle överta hemmanet och bli bofasta på orten. År 1925 ville han att sonen Atle skulle börja spela horn och kallade därför några unga pojkar till skolan för att de tillsammans skulle lära sig grunderna. Därefter gällde det att sitta med i hornkapellet och spela där man kunde - även på uppträdanden, men i övrigt "följa med i noterna" och därigenom lära sig noterna och samtidigt stämman. "Men i början var vi no bara limonadsdrickara", kommenterar Vilhelm Granlund.

Några plock ur ortstidningen för 1930 omnämner följande aktiviteter:

9.1. Anders Nyqvist fyllde 60 år och uppvaktades med sång och hornmusik av ortsbor...

6.3. IK Myran hade på fastlagstisdagen föranstaltat en festsoaré i Gillestugan. Hornkapellet spelade flera vackra stycken varefter ett kraftfullt tal hölls av lär. J E Högbacka, som bl.a. erinrade om att fastlagstisdagen alltid betraktats som idrottsdag

7.3. ...granskades XIV Skyddskårskretsens kårer i Terjärv och Nedervetil. Vid avslutningen i Nedervetil spelade

hornseptetten...

1.5. Lotta Svärds samkväm försiggick den 1 maj i den för tillfället vackert dekorerade Gillestugan. Samkvämet inleddes med musik av hornorkestern, som för övrigt uppträdde då och då under kvällens lopp med vacker musik...

14.8. Lotteri med folkfest. När kl visade 15.30 höjde lär. J E Högbacka sin taktpinne och hans hornseptett spelade välkomstmarschen. Efter det gossarna spelat ännu ett par musikstycken...

18.11. Lotta Svärds soaré senaste söndag i Gillestugan öppnades med musik av hornseptetten.

(Och få är de gånger då inte Lotta Svärdsoaréerna inleddes med "Parola marsch" - det var nämligen ordföranden Ester Sundqvists favoritstycke).

BRÖLLOPSMUSIKEN.

Men förutom dessa "officiella" uppträdanden, spelade hornkapellet naturligtvis också på bröllop. En medlem berättar att man en sommar uppträdde på 7 st tvådagars bröllop och därutöver vid ett antal endags bröllop. Hur ett tvådagars bröllop kunde se ut ur spelmännens synvinkel framgå kanske av följande:

> Bröllopet började vanligen vid 10-tiden på lördag, då gästerna började anlända. Spelmännen hade naturligtvis kommit tidigare - vanligen cyklande med instrumenten på ryggen - och hunnit äta "djässbåssika" med smörgås och svagdricka.
> Medan bröllopsgästerna anlände spelades marscher, vilket kunde räcka ett par timmar om det var ett större bröllop. Det var den person som var utsedd att ta hand om gästernas hästar, som såg till att välkomstmarscherna klingade och hans "Opp mä musik!" repeterades av småpojkarna genast det blev för lång paus i spelandet.

Sedan gästerna anlänt och förplägats uppropades "vignissässhaldara", vilket var ett spännande tillfälle, speciellt för ungdomarna, för nu fick man se vem man skulle få som partner under bröllopet.
Sedan följde själva vigseln och om den ägde rum på bröllopsgården spelades brudmarschen och brudpsalmen. Efter vigseln följde skålandet, under vilket man spelade "skålvisan" hela tiden. Alla gäster skulle skåla med brudparet och om det var många gäster kunde skålandet bli en ganska långdragen tillställning och man hann spela skålvisan otaliga gånger.
Men efteråt hade spelmännen en stund ledigt då man kunde umgås med gästerna och koppla av. (Programmusik spelades vanligen inte vid tvådagars bröllop, det blev senare vanligt vid endagarsbröllopen). Efter denna paus inledde man med en psalm, vanligen "Himlars rymd" och sedan spelade man "från borden" - vanligen någon marsch.

Dansen började vid 5-6 tiden och inleddes med purpuri bestående av:
- polonäs
- två hopptaft (galopper)
- brudvalsen, ofta "Trollnatten"

Efter brudvalsen följde paus med kaffe. Musikanterna serverades skilt i eget utrymme. Efter pausen fortsatte purpurin med
- "fikuli" (figuré)
- "hopptaft" (galopp)
- marsch.

Purpurin kunde räcka ett par timmar och därefter vidtog den "vanliga" dansen och efter det sena kaffet var det vanligen tid att bryta upp för natten.

Följande dag var det samma program, förutom vigseln. Som avslutning på bröllopet spelades "roså" (vanligen "Koivisto-polska") då bröllopet skulle betalas. Alla par marscherade i uppsluppen stämning framför brudparets

föräldrar och lade pengar i brudfatet på bordet framför dem. Till sist spelades slutmarschen.

Den 10-11 juni 1933 stod Nedervetil skyddskår som arrangör för skyddskårernas gymnastikfest på sportplan. Festmusiken samt ackompanjemanget vid uppvisningen sköttes av Nedervetil och Kronoby hornkapell under J E Högbackas ledning. Högbacka torde själv ha gjort en del av musikarrangemangen för festen, även om han annars skrev få arrangemang. Själva gymnastikfesten blev för övrigt en stor framgång.

Högbacka anhöll senare samma sommar om avsked från befattningen som skyddskårschef och ledare för hornkapellet. Vid ett samkväm i Gillestugan den 28 oktober 1933 avtackades Högbacka för sin insats. Officiellt stod nu hornkapellet utan ledare, men ledarskapet sköttes dock fortfarande, sporadiskt åtminstone, av Högbacka tills lär. Erik Nygren övertog taktpinnen år 1936.

Stimulerande för musikintresset överhuvudtaget var de sångfester, som inom Karlebynejdens Sång- och Musikförbunds ram arrangerades i Nedervetil åren 1925, 1935, 1945 samt senare år 1960 och 1980, varvid hornmusiken alltid intog en viktig ställning. Inom de allmänna finlandssvenska sångfesternas ram hade hornmusiken betydligt svårare att vinna insteg. Visserligen deltog hornkapell från olika delar av Svensk-Finland i de allmänna sångfesterna, men i slutet av 1920-talet uppstod något av en klyfta mellan Finlands Svenska Sång- och Musikförbund och de brandkårer, skyddskårer och arbetarföreningar som höll sig med hornkapell. Till sångfesten i Helsingfors 1932 hade inga hornorkestrar inbjudits, men Gamlakarleby hornorkester med Alfred Lybäck som dirigent, fann sig inte i detta, och på särskild anhållan tilläts Gamlakarleby hornorkester delta i festtåget. I ett styrelseprotokoll från FSSM av år 1932 frågas det om "inte hornmusikens medverkan för framtiden borde undvaras". Denna åsikt kan naturligtvis återspegla hornmusikens musikaliska nivå, i det att de

arrangemang, som fanns att tillgå ofta var för svåra för de små amatörorkestrarna. Kanske kan man också spåra professor Otto Anderssons negativa inställning till hornmusiken. Att hornmusiken inte ansågs tillräckligt "fin" kan ha sin politiska förklaring i det faktum att hornmusiken på många håll i vårt land hade en stark förankring inom arbetarföreningarna.

Men i Karlebynejden spelade man glatt vidare. Stor betydelse hade personer som Alfred Lybäck i Gamlakarleby och Otto Haga i Kronoby. Det väckte stor förbittring när det framgick att inga hornorkestrar inbjudits till den allmänna sångfesten i Jakobstad 1937. Vid ett styrelsemöte inom Karlebynejdens Sång- och Musikförbund ansåg man det vara "en orättvisa mot våra hornkapell att de ej ansågs vara värda vara med på en allmän sångfest". Man beslöt protestera och i den slutliga inbjudningen nämns också hornkapellen. Att hornmusiken levde stark i våra trakter bevisar det faktum att 9 av de 11 deltagande hornkapellen var från norra Österbotten. Den stora hornorkestern, som omfattade över 100 man, leddes av Alfred Lybäck och man spelade Mozarts uvertyr "Il Re Pastore" och Alfred Lybäcks arrangemang "Österbottniska folkmelodier IV". Framförandet lyckades väl, t.o.m. Hufvudstadsbladet skrev välvilligt om den stora hornorkesterns framträdande.

Erik Nygren övertog alltså ledningen av hornkapellet 1936, verksamheten fortsatte livligt och man uppträdde vid samkväm och fester, men också vid idrottstävlingar. Än var det skyddskåren och Lotta Svärd, än Ungdomsföreningen, Folkhälsan, Idrottsklubben som tog kapellets kunnande i anspråk. Och naturligtvis spelade man också på bröllop.

Under vinterkriget blev det av naturliga skäl uppehåll i verksamheten, men den vidtog på nytt efter krigsslutet 1940 så att till Finlands Svenska Sång- och Musikförbunds 50-års jubileumssångfest, som skulle äga rum sommaren 1941 i Helsingfors, var Nedervetil skyddskårs hornkapell med 12

medlemmar och Erik Nygren som ledare anmälda som enda hornkapell från Karlebynejden. På grund av krigsutbrottet samma sommar kunde sångfesten inte hållas. Under fortsättningskriget uppträdde kapellet endast tidvis, när spelmän kunde lösgöras från fronten, som t.ex. vid begravning av stupade.

Efter kriget upplöstes skyddskårerna och för många hornorkestrar blev det nu fråga om att antingen stå på egna ben eller ansluta sig till någon annan organisation. Nedervetil hornkapell, som efter anslutningen till skyddskåren år 1920 officiellt hette Nedervetil skyddskårs hornkapell, anslöt sig som en underavdelning till Nedervetil Sångförening och bytte samtidigt namn till Nedervetil hornorkester. Man diskuterade anslutning antingen till Ungdomsföreningen eller Sångföreningen, den sistnämnda blev efter omröstning hornorkesterns nya "hemort".

Lär. Erik Nygren flyttade efter kriget från orten och åren 1946-47 leddes hornkapellet av kantor Allan Nyman och därefter åren 1948-52 av kantor Bertel Holmqvist. År 1952 återvände Erik Nygren tillbaka till Nedervetil och övertog ledningen, som han på grund av hälsoskäl blev tvungen att uppge 1964. Ruben Cainberg övertog nu ledningen. Han spelade första kornett och hade redan tidigare vid tillfällen samtidigt lett orkestern någon tid och stod i spetsen fram till 1985, då nuvarande dirigenten Jan-Erik Nygren tillträdde.

Efter kriget övertogs dansmusiken och samtidigt en del av bröllopsmusiken av "Spelmanspojkarna", av vilka några var medlemmar i hornorkestern. Detta medförde en lugnare tid för hornorkestern. Men fortfarande anlitades hornorkestern för att ge den riktiga bröllopsstämningen. Under de senaste åren har orkestern haft ett 20-tal uppträdanden per år, av vilka en del redan har en längre tradition. Hit hör t.ex. uppvaktningen vid hjältegravarna på Självständighetsdagen och på De stupades dag. Uppträdanden vid åldrings- och pensionärshem, på Marthaföreningens och Lantmannagillets julfest, tidi-

gare också på Ungdomsföreningens julfest, samt vid olika samkväm, idrottstävlingar, fester och uppvaktningar.

NÅGOT OM REPERTOAR OCH BESÄTTNING.

Som tidigare framgått är det givet att hornorkesterns repertoar främst omfattar marsch- och dansmusik. Den äldsta bevarade notboken, i vilken de första musikstyckena är nedskrivna år 1891, innehåller ca. 95 stycken, av vilka 55 utgörs av dansmusik och 15 är marscher. De övriga är arrangemang av visor (18 st.) och konsertstycken (6). De 10 första musikstyckena är nedtecknade 1891 i Ulåborg. Det är troligt att Viktor Viitavesi hämtade dessa med sig när han kom från Uleåborg 1892 och grundade hornkapellet. Denna stämbok (tenor) hittades sommaren 1991 av Tom Hansén vid renovering av Elis Pasells gamla gård och är den enda bevarade boken från den tiden. De övriga styckena är inskrivna omkring 1915 och är kanske sådana som Johan Högbacka hade med sig från seminariet i Nykarleby eller som Viktor Lindfelt beställt från Amerika. Eventuellt har en del musikstycken även kommit in från Gamlakarleby och Kotkama.

Från den allra första tiden finns också bevarade några handskriftspartitur av koraler och hymner med all sannolikhet av Viktor Viitavesis hand. Det är förmodligen fråga om den musik som spelades i kyrkan på 1890-talet innan orgeln inköptes. Med hjälp av den utbildning som Viktor Viitavesi fick i Uleåborg bör han ha kunnat instrumentera koralerna för hornseptetten.Dessutom ägde han enligt vad berättas en osedvanlig musikalisk begåvning, liksom brodern Alfred. En intressant detalj i dessa koralpartitur är att ess-kornettstämman inte är utskriven, trots att en notrad är reserverad för den, vilket kunde tyda på att ess-kornettstämman spelades av Alfred Viitavesi på fiol efter gehör. Av Viktor Viitavesis hand finns ytterligare bevarade några dansstycken samt början till en konsertversion av valsen Donauwellen.

Av Johan Högbacka finns väldigt få anteckningar om arrangemang. Som nämnts gjorde han en del av musikarrangemangen till skyddskårernas stora gymnastikfest i Nedervetil 1933. I några stämböcker finns det antecknat att Johan Högbacka gjort arrangemang till "Slumrande toner" samt en vals, "Hösttankar", från samma år. I övrigt torde Högbacka främst ha koncentrerat sig på att skaffa arrangemang till septetten, i synnerhet i början. En förvånansvärt stor del av den musik, som spelades på 1920-,30-, och 40-talet, tycks ha anskaffats dels omkring 1915-16, dels i början av 1920-talet, för att sedan delvis kompletteras under skyddskårstiden.

Från och med slutet av 1940-talet finns arrangemang av Erik Nygren. De omfattar totalt ett femtiotal, från koraler och sånger till marscher, valser och julpotpurrier. Även Ruben Cainberg har gjort ett antal arrangemang för orkestern, av vilka ett spelades på jubileumskonserten - Alice Serenad. Det kan nämnas som en kuriositet att Ruben Cainberg bytte till sig detta musikstycke av fiolspelmannen Elner Nyberg i Karleby mot sättpotatis och löftet att inte ge det åt någon. Cainberg gjorde sedan ett arrangemang för hornorkestern.

År 1951 blev Gamlakarleby hornorkesters dirigent huvuddirigent för Finlands Svenska Sång- och Musikförbunds sångfester, vilket medförde en viss förnyelse av repertoaren inför varje sångfest. En del av dessa musikstycken har blivit kvar i orkesterns repertoar. Samma öde har dock inte den janitscharmusik rönt, som från och med 1970-talet började spelas i skolorkestrarna. Det visade sig svårt att anpassa den till septettbesättningen, främst på grund av avsaknaden av flöjter. En ensam klarinett var naturligtvis oförmögen att ersätta hela träblåssektionen. Dessutom visade det sig ofta att det överhuvudtaget inte fanns någon stämma för ess-kornetten. Och i övrigt är det svårt att arrangera om den musiken så, att den passar septettbesättningen.

Septettbesättningen har hållit sig någorlunda konstant genom

åren, dvs. en ess-kornett, två b-kornetter, alt, tenor, baryton och bas. Dessutom har det ofta funnits en klarinett, för närvarande t.o.m. två, men aldrig någon flöjt. Trummorna infördes i slutet av 1960-talet då Sven Nyman övergick från ess-kornett till trummor. Under den senaste tiden har det dessutom funnits två tubor, en i ess och en i b.

Tidtals fanns under skyddskårstiden ventilbasun. Ess-kornettstämman, som i flera hornorkestrar varit svår att besätta, har frånsett alldeles obetydliga uppehåll, alltid haft sin spelare. Som tidigare nämnts medverkade Alfred Viitavesi med fiol i esskornettstämman under den första tiden, ibland som komplement men ibland också som ersättning. För närvarande kompletteras ess-kornettstämman med altsaxofon. Tidigare har tenorsaxofon medverkat i barytonstämman.

NYREKRYTERING OCH SKOLNING.

Även om omsättningen på musikanter i hornkapellet ibland varit rätt hög har det sällan varit problem med nyrekryteringen. I alla fall tycks stämmorna ha kunnat besättas.
När Johan Högbacka kom som lärare till Tast grundade han genast en pojkseptett, som ju dels verkade som egen orkester, dels fungerade som bas för nyrekryteringen inom kapellet. Ruben Cainberg inledde 1958 undervisningen av ungdomar i blåsmusik och tidvis uppgick antalet deltagare till ett 15-tal av vilka en del fortfarande spelar med i orkestern. Idag kan hornorkestern dra nytta av den musikundervisning som i församlingens och skolans regi meddelas av kantor Harry Kronqvist och som har nått ett stort antal ungdomar i vår bygd. I övrigt har inte orkestern som sådan bedrivit skolning utan enskilda orkestermedlemmar har deltagit i den skolning som meddelats på olika håll.Flera av orkestermedlemmarna deltar även i andra blåsorkestrar och på så sätt berikas såväl repertoar som skicklighet inom orkestern.

NÅGOT OM ALFRED OCH VIKTOR VIITAVESIS SLÄKT.

Fadern, Jakob Eriksson Viitavesi, var född 26.1.1829 och dog 1.3.1883.Modern, Susanna (Sanna) Elisabeth Johansdotter Mäkelä, var född i Kaustby 19.9.1836 och dog på Viitavesi 22.12.1912.

Barn: 1. Amanda Mathilda, f. 9.5.1855, gift med Matts Mattsson Bredbacka i Terjärv

2. Erik Alfred f. 8.10.1861, dog på Viitavesi, ogift 17.1.1912, 50 år gammal

3. Viktor Emil f. 1.8.1867, efter militärtjänstgöringen vid skarpskyttebataljonen i Uleåborg 1890-92, återvände han till Viitavesi, grundade Nedervetil hornorkester 1892 och emigrerade till Amerika 1895, och dog där i en olyckshändelse, i Duluth 5.8.1920.

4. Emma f. 16.2.1870, d. 19.9.1949

5. Selma Elisabeth f. 3,12.1872, d. 8.8. 1954

6. Hilda Josefina f. 30.5.1875, till Amerika 1892.

MATRIKEL

Ahlskog, Martin	15.03.1977
Berg, Osvald	14.07.1913
Björkgren, Johan	05.06.1956
Björkgren, Karl	05.03.1947
Björkqvist, Heimer	26.12.1915
Broända, Leander	16.02.1854
Broända, Mats	07.10.1967
Brännkärr, Justus	02.09.1906
Brännström, Markus	13.06.1976
Bång, Erik	27.02.1915
Cainberg, Ruben	15.02.1914
Cainberg, Erik	11.11.1942
Cainberg, Göran	26.10.1950
Dahlvik, Anders	07.10.1890
Enkvist, Tor	13.10.1918
Enroth, Edvin	11.04.1915
Enroth, Carl-Johan	16.10.1960
Forsström, Tom	03.10.1959
Granlund, Vilhelm	04.01.1912
Granö, Magnus	12.05.1910
Grundvall, Viveka	30.05.1964
Hagnäs, Ole	09.05.1923
Helminen, Olof	11.06.1925
Hemgård, Osvald	23.05.1906
Hindrell, Viktor	26.12.1871
Holm, Alfons	10.09.1909
Holmström, Jarl	16.06.1915
Holmström, Gunnar	16.06.1915
Hongell, Jan-Erik	22.08.1940
Hästbacka, Niklas	21.01.1972
Hästbacka, Viktor	16.09.1871
Högbacka, Johan	13.08.1887
Högbacka, Atle	20.10.1914
Kainberg, John	25.02.1917
Kainberg, Jarl-Erik	24.12.1944
Kainberg, Håkan	01.11.1959
Kaino, (Enkvist), Otto	23.08.1882
Kolam, Fride	06.08.1896
Kronqvist, Robert	30.05.1979
Känsälä, Ola	25.05.1946
Lerbacka, Anders	19.07.1871
Lindfelt, Viktor	30.08.1889
Lindfelt, Sven	16.05.1922
Lindfelt,Heimer	14.06.1917
Lindfält, Hans	04.10.1924
Lindfelt, Anders	03.06.1925
Lindvall, Sven	04.08.1910
Lindvall, Karl	17.06.1902
Ljungberg, Lars	23.02.1941
Ljungberg, Robert	07.07.1977
Lund, Otto	12.11.1901
Markusbacka, Anders	22.01.1855
Markusbacka, Matts	02.02.1887
Markusbacka, Otto	22.02.1885
Molander, Fride	26.03.1904

Nyberg, Valter	25.07.1918
Nyberg, Karl-Erik	24.04.1956
Nygren, Sanfred	14.02.1868
Nygren, Ingvald (Valde)	25.11.1893
Nygren, Ingvald	19.05.1926
Nygren, Elis	05.08.1895
Nygren, Erik	12.05.1902
Nygren, Jan-Erik	14.05.1939
Nygren, Johannes	07.04.1979
Nylund, Sigurd	21.02.1915
Nylund, Nils	30.05.1917
Nyman, Sven	05.01.1923
Nyman, Stig-Ole	06.07.1954
Nyman, Sture	05.11.1959
Nyqvist, Anders	09.01.1870
Nyqvist, Vilhelm	30.03.1905
Pasell, Evert	26.12.1897
Pasell, Elis	05.04.1900
Porko, Ture	28.11.1898
Poutanen, Simo	12.11.1925
Rauhala, Gunnar	19.07.1918
Salin, Onni	03.10.1890
Sandbacka, Joacim	30.09.1973
Sandbacka, Tomas	08.07.1974
Sandbacka, Kristoffer	27.10.1975
Slotte, Torsten	06.08.1904
Slotte, Rickard	30.03.1980
Stenman, Fride	03.06.1898
Stenman, Anders	12.10.1900
Tast, Otto	15.10.1903
Tast, Sven	28.09.1910
Tast, Fredrik	17.06.1913
Viitavesi, Alfred	08.10.1861
Viitavesi, Viktor	01.08.1867
Wikman, Stefan	07.11.1958
Wikman, Kjell	15.05.1960
Wikman, Kenneth	31.07.1961
Ådahl, Stefan	29.03.1955
Ånäs, Tyko	08.01.1912

Innehåll i den äldsta notboken (tenor)

1. Emigrant marsch
2. Polka
3. Elektricitetspolka
4. Sov i ro (Mörling)
5. Gute Nacht
6. Wermelandsvisan
7. Näcken,folkmelodi (Oulussa 2.4.1891,G.Åström)
8. Allegro Moderato,rysk folkmelodi
9. Klänge aus der Mainau, marsch
10. Fyrverkeri, polka
10,5.Närmare Gud till dig
11. Das Leben ein Traum, vals
12. Welcome Q.S,marsch (Keller)
13. Schottis
14. Skål,bror! Marsch
15. Belgrade Q.S,marsch (F.J. Keller)
16. Polonäs
17. Hedvig polka
18. Ouvertyr "De Båda Blinda" Mehul (Nedervetil 15.2.1915 Ingvald Kaino)
19. Hör oss,Svea
20. Eyes of Love,Redova
21. Norrbottens Fältjägares marsch
22. Scheide,vals
23. Böhmerwalds mazurka
24. Längtan från fäderneslandet, marsch
25. Freuden Signal, galopp
26. The three beauties, schottis
27. Djalma und Cordoville
28. Eleanor, vals
29. The Tartars, galopp
30. Over Sticks and Stones, galopp
31. Oi-ra, polka
32. Volontaire, marsch
33. Chrystal, schottis
34. Rocheter, schottis
35. Frida, polka (Karl Ingvald Karlsson Loulubacka 16.2 1915
36. Donauwellen, vals
38. På Mandschuriets kullar, vals
39. Approach of Spring, vals (Trebke)
40. Maria, vals
41. Lindes Säuseln, vals (Överstruken)
41. Säufzer, vals
42. Höstdrömmar, vals
    Féernas vals ur Den Förgylda Lergöken
43. Jeanodette,two-step
44. Majdröm, vals (Kevätunelma) Willgren
45. Les Songes d´Amour, fantasi (Kling)
46. Husar Marsch (Schäffer)
47. Majsång (Kuhlau)
48. Modersmålets sång
49. Poloneesi
50. Stilleben, vals (Wertzdorf)
51. Alpenlieder, polka-mazurka

52. Jenkka Puumalasta
53. Mazurka
54. Polka (Faust)
55. Schottisch (Strandman)
56. Wengerka
57. Pas de quatre (Strauss)
58. Mignon (Schwer)
59. Pompadour (Keil)
60. Papillon (Polka) Matti Honkaharju
61. La Chaconne (Merikanto)
62. Krakowiak (Keil)
63. Pas de Patineurus (Gross)
64. Pas Zephyr (Jakoleff)
65. Pas d'Espagne (Keil)
66. Stettiner Kreuz, polka (Schichling)
67. Kaiserreise, marsch
68. Efter balen, vals
69. Intermezzo ur Cavalleria Rusticana (Mascagni)
70. Under dubbelörnen (Wagner)
71. Home Sweet Home, vals
72. Cuba, vals
73. Sommarkvällen, vals (Merikanto)
75. Kväsarvalsen (H. Berg)
76. Der bonda kommt (J.Villgren)
77. In der Nacht,one step
78. O Sole mio (J.Villgren) di Capua
79. Hiawatha,indiansk legend (Erik Kaino, 2.5. 1915)
80. Alte Kameraden, marsch
81. Må sången skalla
82. Samlingssång
83. Ack Värmeland
84. Lugn vilar sjön
85. March.The Red Plume

onumrerade
Slumrande toner
Där sitter en duva
Muntergökar,schottis, av Nedervetil
Min lilla vrå bland bergen
Edina polka
Caramba, marsch
Drömmen,polkamazurka, av Nedervetil Hornkapell
Nu haver jag kommit långer väg
Kvällens polka, av Nedervetil Hornkapell
Det ej Lisa kan, polka av Nedervetil Hornkapell

Kommentar: De sju första styckena tycks vara skrivna I Uleåborg, vilket tyder på att det var Viktor Viitavesi som hämtade dem med sig. De övriga är åtminstone till största delen skrivna på Loulus av Valde och Erik Nygren år 1915, av anteckningarna att döma.

NEDERVETIL HORNKAPELL 1892

Fr. vänster i bakre ledet: Leander Broända, Anders Markusbacka,
Viktor Hindrell, Sanfrid Kaino(Nygren)
Fr. vänster i främre ledet: Viktor Hästbacka, Viktor Viitavesi
Anders Markusbacka

Gosseptetten från Tast på bröllop i Kourujärvi , Karleby 1915 . Fr.v. Karl Karlsson (Lindvall), Fedi Strömbäck (ej musikant), Ture Porko (i förgrunden), Evert Pasell, Anders Stenman, Johan Högbacka (i bakgrunden), Atte Revander, Fride Stenman, Otto Markusbacka.

Bilden från vårvintern 1918 framför Skyddskårsgården i Gamlakarleby och föreställer musikanter från Karlebynejden som återvänt från Frihetskriget. Framme t.h. i vit mössa Alfred Lybäck, till vänster om honom Erik Nygren, Johan Högbacka (huvudet) och Otto Markusbacka med hornet i famnen), snett till vänster bakom honom (rakt framför pelaren) står Fride Stenman.

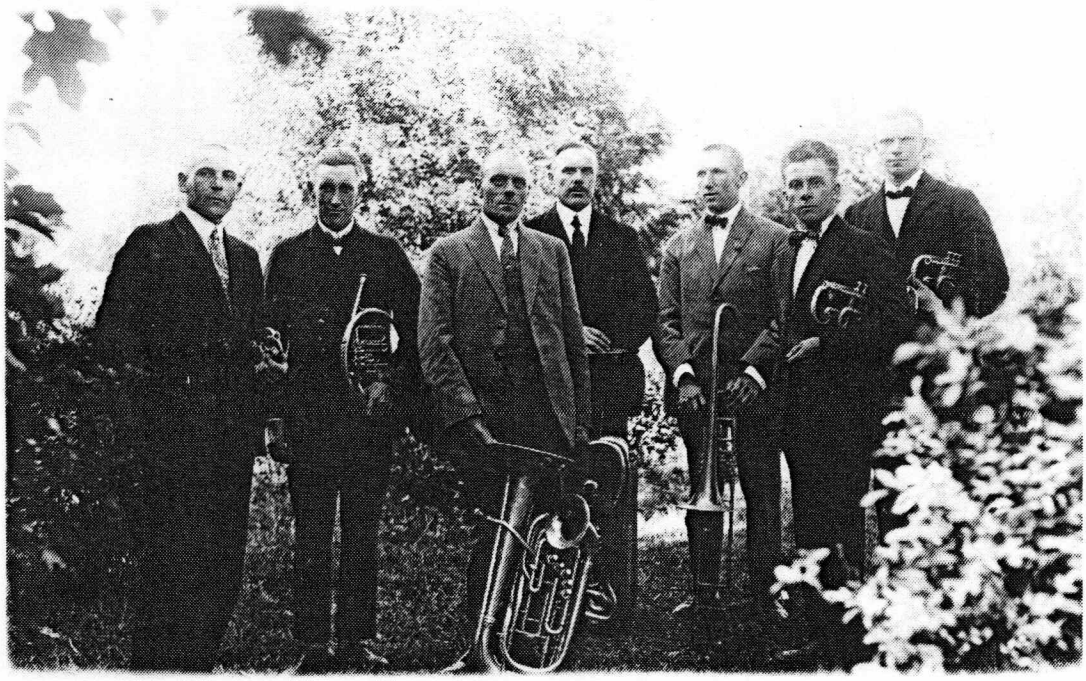

Bilden från Arne Laaksos bröllop 11-12.7.1926. Fr.v. okänd, Elis Pasell, Johan Högbacka, Viktor Lindfelt, Otto Tast, Torsten Slotte och Fride Molander.

1928 eller 1929. Fr.v. Johan Högbacka, Vilhelm Granlund, Osvald Berg, Elis Pasell, Atte Revander, Matts Markusbacka, Alfons Holm, Sven Tast, Fredrik Tast, Sigurd Nylund, Fride Molander och Heimer Björkqvist.

Leander Nordmans bröllop 11.5.1930. Musikanterna fr.v. Johan Högbacka, Vilhelm Granlund, Osvald Berg, Sven Tast. Matts Markusbacka (bas), Fredrik Tast, Sigurd Nylund och Heimer Björkqvist.

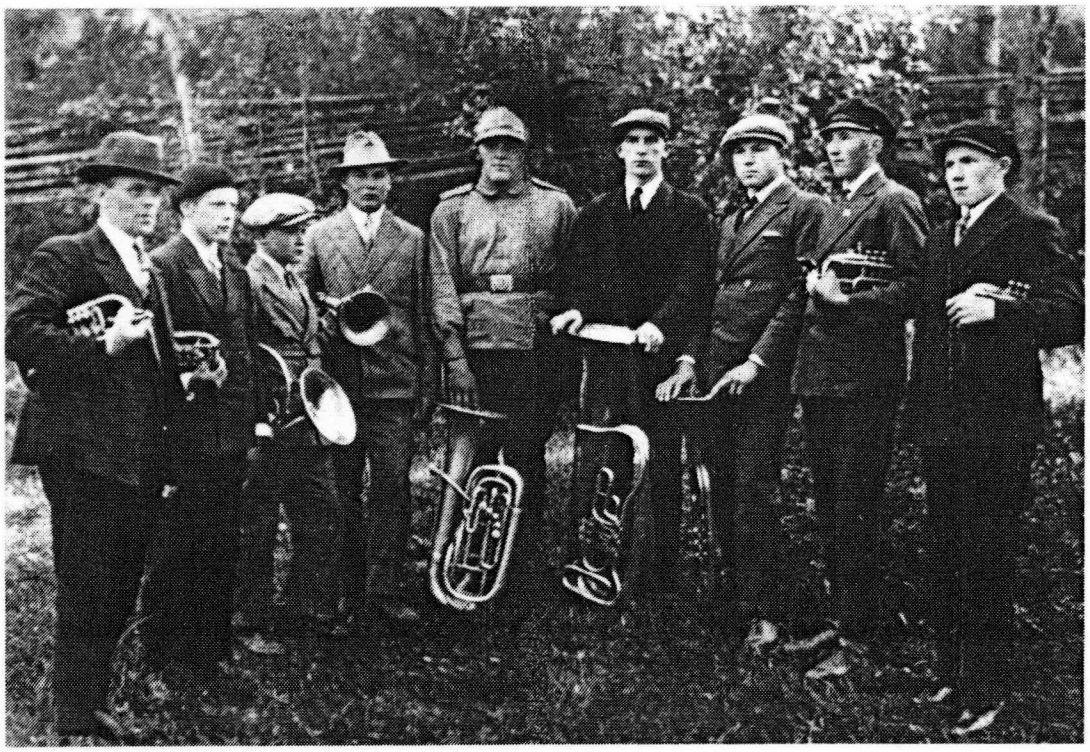

1931 i Ervastes hagen. Johan Högbacka, Heimer Björkqvist, Erik Bång, Tyko Ånäs, Sven Tast, Sven Lindvall, Fredrik Tast, Vilhelm Granlund och Sigurd Nylund.

Gymnastikfesten i Nedervetil 1933. Festtåget med musikkåren i spetsen på väg genom Tast.

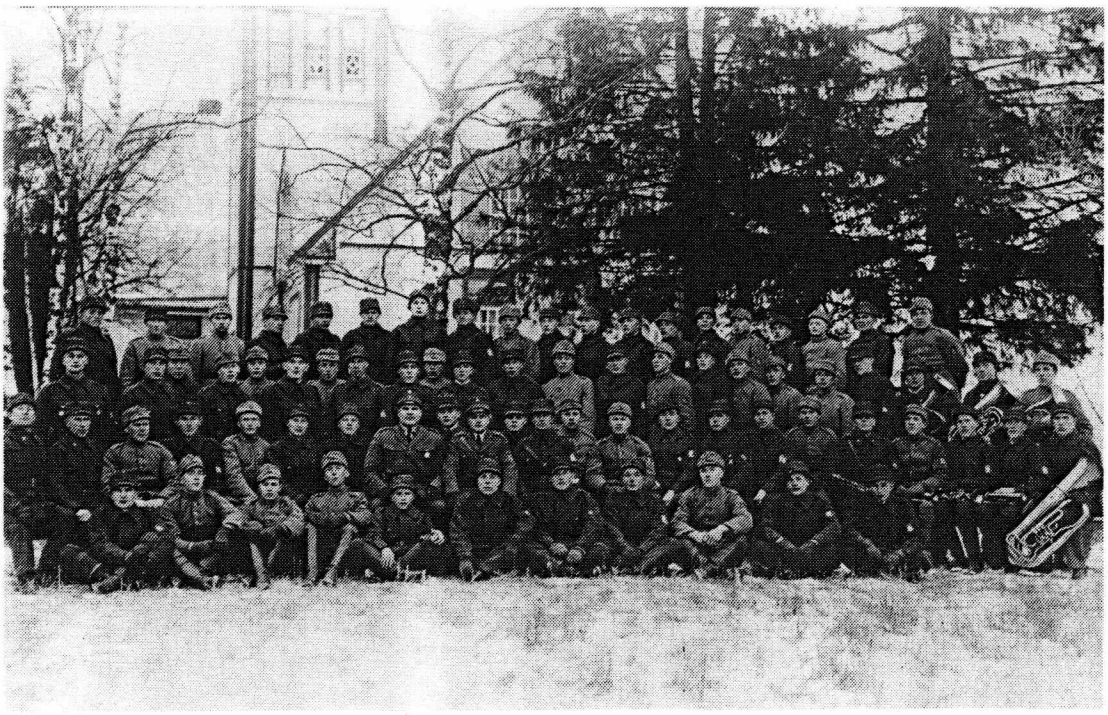

Skyddskårssamling vid Gillestugan kring 1930. Hornkapellet längst till höger.

Framför idrottspaviljongen 1932. Fr.v. Johan Högbacka, Edvin Enroth, Gunnar Holmström, Erik Bång, Jarl Holmström, Sven Lindvall, Sven Tast, Ruben Cainberg, Tyko Ånäs, Vilhelm Granlund, Sigurd Nylund, Fredrik Tast och Heimer Lindfelt.

Bröllopsspelning i Småbönders (Storbacka) 1938.

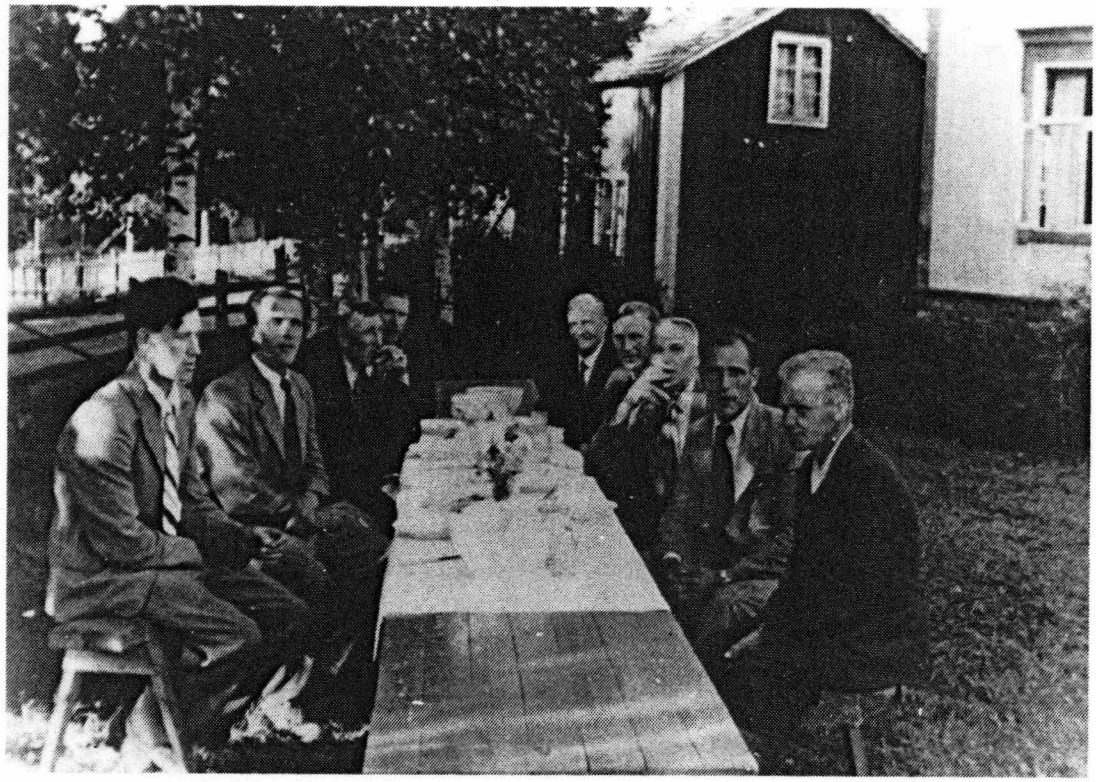

Spelmanspaus på bröllop i Murick 1945. Fr.v. John Kainberg, Gunnar Holmström, Vilhelm Granlund, Ruben Cainberg, Valde Nygren, Sven Lindvall, Fride Kolam, Jarl Holmström och Erik Bång.

Vid "Landsälå" 1949. Fr.v. Bertel och Ann-Mari Holmqvist, Fride och Inge Kolam,Sven Lindvall, Vilhelm Granlund, Otto Markusbacka, Ruben Cainberg, Gerda och Erik Bång, Valde Nygren, Astrid Cainberg, John Kainberg, Hans Lindfelt, Nanny Granlund och ~~Edvin Enroth~~.

Anders Lindfält

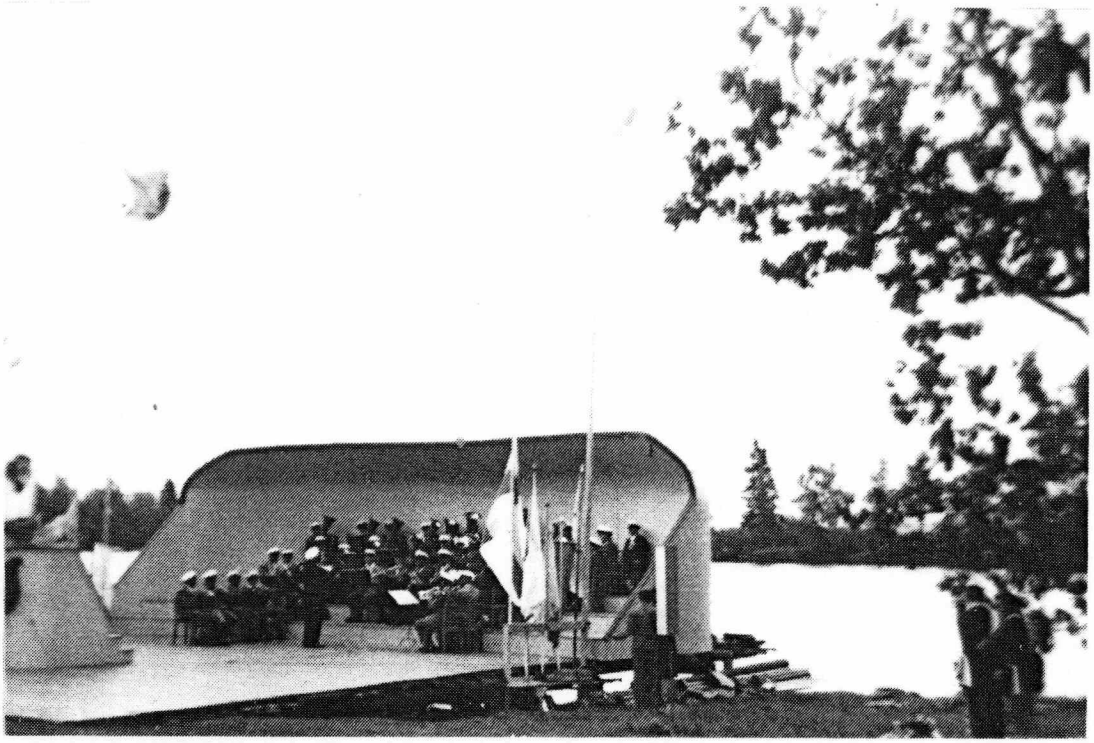

Erik Nygren leder de samlade hornorkestrarna vid Karlebynejdens Sång-och Musikförbunds sångfest i Nedervetil 1960. De framför hans komposition "Rapsodi".

Bröllop i Drycksbäck 1961. Fr.v. Vilhelm Granlund, Göran Cainberg, Valde Nygren, Erik Bång, Valter Nyberg (skymd), Sven Tast, John Kainberg (skymd), Ola Känsälä, Jarl-Erik Kainberg, Ruben Cainberg och Erik Kainberg. Mannen längst till höger är Viktor Lindfelt.

1974 på Nedervetil skola. Fr.v. Vilhelm Granlund, Håkan Kainberg, Tom Forsström, Ruben Cainberg (stående) Jan-Erik Nygren, Sture Nyman, Erik Bång, Jarl-Erik Kainberg, Valter Nyberg, John Kainberg, Lars Ljungberg, Joahn Björkgren, Erik Emas (stående) Sven Nyman, Ola Känsälä. Göran Cainberg, Erik Cainberg, Jan-Erik Hongell.

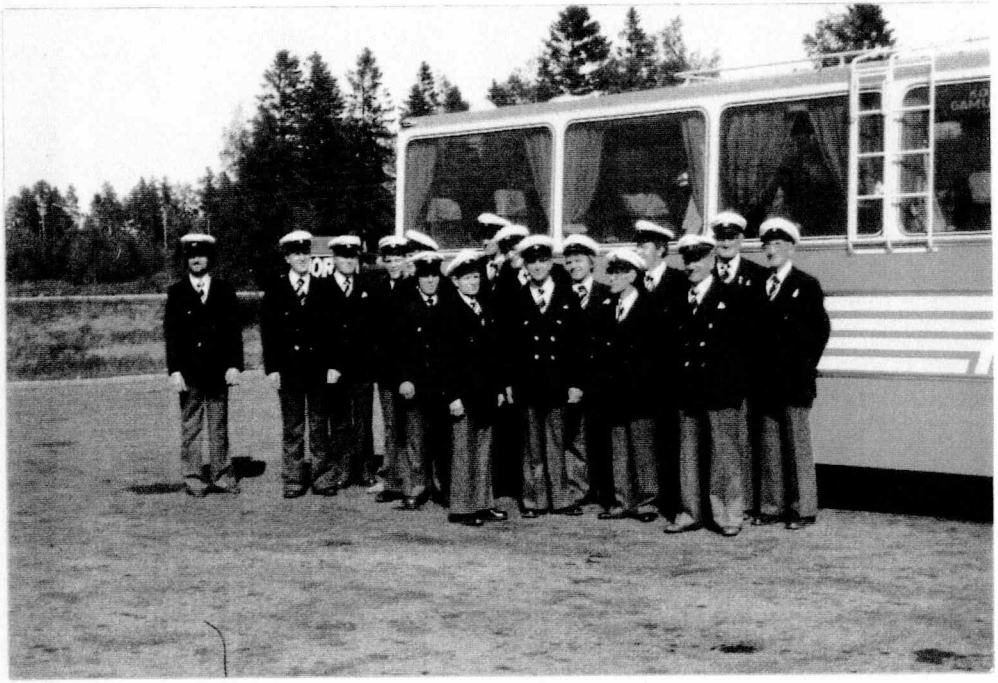

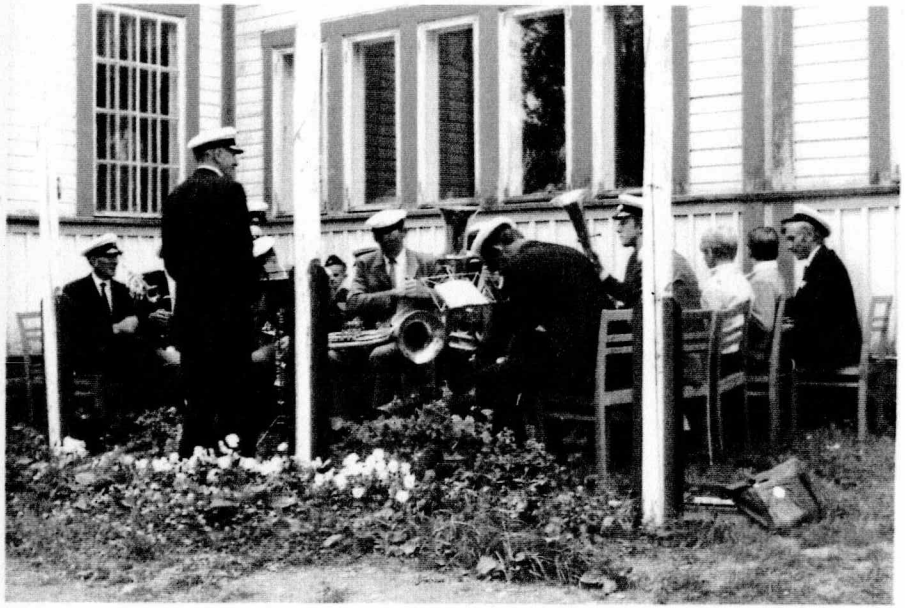

Hedersmedlemmarna

Fr.v. Vilhelm Granlund (ess-kornett) började spela 1925. John Kainberg (baryton), började spela 1936. Erik Bång (b-kornett) började spela 1930. Ruben Cainberg (b-kornett)började spela 1931, dirigent för orkestern åren 1964-85.

VIlhelm Granlund är orkesterns ordförande.

NEDERVETIL HORNORKESTER 1.2.1992.